

CINQUANTA ANYS D'ESTUDI I DIVULGACIÓ DE LA NATURA DE LA SOCIETAT D'HISTÒRIA NATURAL DE LES BALEARS (1954-2004)

Guillem X. Pons; Damià Vicens Xamena

Societat d'Història Natural de les Balears.

Paraules clau: *Societat d'Història Natural de les Balears, investigació científica a les Balears.*

50th of study and divulgation nature of the Natural History Society of Balearic Islands.

Summary: *We explain 50th years of the history of the Natural History Society of Balearic Islands. Activities of this natural society are summarized: conferences, courses, expositions, library, scientific editions, Bulletin, scientific collections...*

Key words: *Natural History Society of the Balearic Islands, research of nature from the Balearics.*

Una breu història sobre els inicis de la Societat d'Història Natural de les Balears

Els inicis de la Societat d'Història Natural de les Balears (SHNB) s'han de cercar el Nadal de 1947, quan uns amics i naturalistes que realitzaven excursions científiques periòdiques, bàsicament, per la rodalia de Palma i de Sóller, començaren a parlar de la necessitat de crear una organització que aglutinàs els amants de la naturalesa.

Es consultaren distintes persones que representaven, en aquell moment, un punt de referència en l'estudi de la naturalesa, com ara Miquel Massutí, Guillem Colom Casasnovas, Andreu Muntaner, Pere Palau i el seu fill Josep Maria Palau, Joan Cuerda, Llorenç Garcias Font, Joan Gamundí i altres noms rellevants de la cultura naturalística de les Balears.

Es convocà la primera reunió el 10 de gener de 1948, amb la presència de vint-i-cinc socis. Pren la paraula Joan Gamundí i planteja la necessitat de crear ja una primera Junta, i proposa com a president Miquel Massutí, vicepresident Guillem Colom, tresorer l'apotecari i botànic Llorenç Garcias i com a secretari el botànic Pere Palau. Tots accepten la proposta. El president suggereix que el millor és constituir-se com a Secció Baleàrica de la Real Sociedad Española de Historia Natural (Madrid), i s'acceptà aquesta proposta.

Després de problemes excessius de dependència de Madrid, al cap de poc temps s'optà per crear una societat independent, la Societat d'Història Natural de les Balears, amb seu a Palma de Mallorca. Així, en temps de dictadura, el 4 de setembre de 1954 neix oficial-

ment la Societat en ser autoritzada pel Ministerio de Governación, el 2 d'agost del mateix any. Els organitzadors constitueixen la Societat a l'empara del Col·legi d'Apotecaris de Balears, encara que tal com reflecteix l'acta del 6 de novembre de 1954 la seu social es trasllada a l'edifici de l'Estudi General Lul·lià (al carrer Sant Roc de Palma de Mallorca), on continua actualment. Aquesta primera Junta estava presidida per Joan Bauzà, el secretari era Joan Cuerda, el tresorer Arturo Compte i diversos vocals i socis col·laboradors. En aquells moments la Societat tenia uns cinquanta socis.

Les publicacions científiques constitueixen l'ànima de la SHNB, tant l'edició de la seva revista científica, el *Bolletí*, que a hores d'ara ja té quaranta-set volums, com els intercanvis amb altres societats semblants d'arreu del món. Així, en la primera reunió ordinària es va aprovar establir intercanvis de publicacions amb la Societat d'Història Natural de Tunísia, i dos mesos després es nomena la primera Junta de Publicacions.

En aquesta primera etapa, l'increment d'associats és impressionant, tant per part de particulars com per part d'institucions, i aquest fet reflecteix l'oportunitat de la seva creació. Entre els organismes associats cal citar: l'Ajuntament de Pollença i el Club Pollença, la «Jefatura» d'Obres Públiques, l'Institut Francès, l'Ajuntament de Palma, el Museu Costa i Llobera, l'Acadèmia Mercantil de Pollença, el seminari conciliar, el Museu Regional d'Artà, el Foment del Turisme, i, a més, l'enginyer en cap d'EMAYA i diversos enginyers de mines.

Prest, aquest ímpetu inicial es tradueix en una segona exposició de ciències naturals que té lloc a Sóller; la primera, també patrocinada per La Caixa, va ser el germen de la Societat. Al cap d'un any de vida ja es parla a la Junta Directiva d'una de les curolles que tots els socis porten dins: la creació d'un museu d'història natural. La primera proposta va ser la de fer un museu municipal d'història natural en el castell de Bellver; en les negociacions s'oferiren totes les col·leccions i l'assessorament tècnic dels socis a canvi d'una assignació fixa per a la publicació del *Bolletí*. Aquestes propostes es repetiren diverses vegades i en diverses formes al llarg de la vida de la Societat.

A través de les actes de la SHNB, es poden reconèixer diversos cicles que sempre s'inicien amb molta força i participació i molts projectes. El *Bolletí* i la Biblioteca han estat peces clau dins la història de la SHNB.

La primera etapa de la SHNB s'estén des del 1954 fins al 1959 i es caracteritza per un gran esforç de captació de socis; sembla com si una societat civil, àvida de participació en projectes col·lectius al marge dels estrets camins oficials d'aquella època, es volcàs sobre una institució emergent que obre nous camins.

Els anys cinquanta acaben amb un esforç per constituir les anomenades *col·leccions d'estudi*, conformades per donacions diverses. No obstant això, la manca d'espai ha fet que algunes acabassin fora de les Illes, a altres institucions privades o públiques.

Les actes de la SHNB donen poca informació del període del 1960 al 1967; l'activitat de la Societat queda limitada a una reunió anual, en la qual la reelecció quasi automàtica de la Junta Directiva és l'únic acte enregistrat.

La renovació de la presidència amb la substitució del doctor Guillem Colom pel doctor Guillem Mateu obrí una nova etapa de la SHNB, que es caracteritza per aconseguir un local social en condicions per a les activitats pròpies d'aquesta Societat. La SHNB va fer una aposta decidida per a la creació de la Universitat de les Illes Balears (UIB). Des del 1968, la SHNB va participar en la campanya en pro de la Universitat, oferint la seva col·laboració i la seva Biblioteca. El 1972-1973, les estretes relacions existents entre les dues institucions

culminen en un conveni de col·laboració entre la SHNB i la Facultat de Ciències. L'any 1974, el doctor Guillem Colom va ésser nomenat professor honorari de la mateixa Facultat.

Als inicis dels anys setanta s'hi incorporen tot un seguit de joves preocupats per la natura. Bàsicament eren joves biòlegs, paleontòlegs, geòlegs, botànics, espeleòlegs..., que tenien un comú denominador: el seu compromís i la seva passió per la natura. Es creen seccions d'estudi: d'ornitologia, d'espeleologia i de vertebrats, que posen en marxa una activitat frenètica: fins a disset reunions el 1972. Alguns d'aquests joves, segurament per insatisfacció amb la Societat en veure aturades o alentides algunes iniciatives conservacionistes per l'actual Junta Directiva de la SHNB, creen el Grup d'Ornitologia Balear (GOB). La situació descrita en relació amb la Universitat es repeteix amb l'Institut d'Estudis Baleàrics (IEB). Durant el 1970, la Societat donà suport a la formació de l'IEB, al qual es considera adherida, des del 1980, sense pèrdua de la seva entitat jurídica. Menció especial mereix la relació amb l'Estudi General Lul·lià, ja que, des de la quarta reunió de la primera Junta Directiva (desembre del 1954), la seu de la SHNB és el Lul·lià, i probablement no sabrem agrair prou les facilitats que de manera constant rebem d'aquesta entitat que consideram també nostra.

Durant els anys setanta, es plantejaren alguns debats interns que encara ara són vigents. La democràcia ajudà a obrir noves perspectives. Aquesta voluntat de canvi també es donà al si de la presidència amb el doctor Lluís Pomar, que el 1984 va ser substituït per Joan Cuerda. Els problemes econòmics, sempre presents, per tirar endavant el *Bolletí* científic i algunes activitats semblen superats amb l'ajuda de l'Institut d'Estudis Baleàrics i Sa Nostra.

A partir del 1988, es multiplica l'esforç per obrir la SHNB a la societat i per col·laborar amb altres institucions. Es regularitza la publicació del *Bolletí* de la SHNB i s'obre una nova línia.

Actualment, la major part dels naturalistes de les Balears formen part de la SHNB de totes les illes amb més de tres-cents socis. La SHNB té els mateixos objectius bàsics dels seus fundadors: promoure el coneixement de la naturalesa des de diferents perspectives (incrementar la informació disponible a la Biblioteca, editar anualment el *Bolletí*, fer avaluacions ambientals i monografies, organitzar cicles de conferències, congressos, jornades tècniques, excursions...), participar activament en els moviments conservacionistes de les nostres illes, i promoure la creació del Museu de la Naturalesa de les Illes Balears amb una seu a Palma de Mallorca.

Algunes iniciatives realitzades per la Societat d'Història Natural de les Balears (1954-2004)

Fer una relació exhaustiva de les activitats i accions relacionades amb la conservació del medi ambient a Mallorca i des de Mallorca resultaria difícil, si més no impossible, ja que són cinquanta anys d'iniciatives, moltes reflectides al llibre d'actes.

Ja des dels seus inicis, es realitzen múltiples excursions en col·laboració amb la Universitat d'Alger i la Universitat de Marsella (1956), activitats que s'han anat repetint al llarg de la història. La Societat realitzà el Congrés Internacional per a l'Estudi del Quaternari i l'exposició monogràfica «Quaternari balear» (1957). És pionera en exposicions de làmines de plantes i en les primeres sessions de cinema científic amb pel·lícules culturals dels Estats Units (1958). Les conferències divulgatives aïllades o organitzades en cicles foren una constant al llarg de tots els anys de vida de la Societat. El 1975 s'organitzen les Jornades de Biospeleologia

amb la Fundació Dragan; el 1976, les Jornades Científiques, en col·laboració amb la Societat Catalana d'Història Natural i la Societat Catalana de Biologia, amb una excursió a l'illa de Cabrera.

En aquests temps més recents, els itineraris, les conferències, els cursos i els curssets han estat presents en totes les memòries anuals. Cal destacar cicles de conferències com ara «Les aventures de la Societat» o «Els dijous a la Societat», on socis que havien conegut algun país exòtic presentaven de manera amena i amb l'ajuda de diapositives la natura d'altres àrees biogeogràfiques del món. Es realitzen les primeres «Mostres de bolets» a l'Estudi General Lul·lià, les I, II i III Jornades del Medi Ambient (actualment estam preparant les IV), el Congrès de l'Associació Europea de Cetacis (amb la UIB i la UB), les Jornades de Biologia (amb la Universitat Catalana d'Estiu i la Institució Catalana d'Història Natural), les Jornades de Conservació a Menorca (amb l'Institut Menorquí d'Estudis [IME] i el GOB)...

La investigació de la natura és absolutament inseparable de la conservació. La conservació de la natura sempre ha figurat com a objectiu de la SHNB, i el paper catalitzador que aquesta Societat ha tingut ha estat durant molts d'anys insubstituïble.

Tant prest com el gener de 1958, la Societat ja va preparar un projecte d'investigació, «Sistemàtica i biologia de les marismes del Prat de Sant Jordi», que finalment no es va realitzar. Al mateix any, el senyor Orell, per encàrrec de la Societat, va intentar protegir les plantes endèmiques del puig Major amenaçades per la construcció de la base militar. És quasi el que avui en dia anomenaríem una avaluació d'impacte ambiental amb mesures correctores. El 1959 es fa un debat sobre la conveniència de dotar el *Bolletí de la Societat d'Història Natural de les Balears* d'una secció de ciència aplicada. El 1969 les actes recullen la preocupació de la Junta Directiva per la salinització de les aigües subterrànies. Durant el 1970, la Societat participa en el Patronat d'Excavacions Submarines, mentre que el 1972, animats per l'anomenada Secció Juvenil, va participar en campanyes d'anellaments de falcons i en la protecció del «còndor mallorquí» (així apareix a la propaganda el voltor negre —*Aegypius monachus*—); a més a més, en un cens de fauna aqüícola. Els germans Ginés van presentar, el mateix 1972, el primer catàleg de cavitats. El senyor Rayó va informar sobre les seves cent hores d'observació d'un niu de voltor negre a Pollença. El mateix any es va debatre l'actuació lamentable d'alguns excursionistes que dificulten la possibilitat de fer investigacions científiques de camp. Ja el 1973, queda constància a les actes de la Societat de la feina de divulgació i mentalització referent a l'amor, el respecte i la protecció de la naturalesa feta a la premsa local pels membres de la Secció d'Ornitologia. Mayol s'encarrega de continuar aquesta tasca dirigida als alumnes de centres escolars. A més, se suggereix l'elaboració de rutes científiques per als professors de l'antiga EGB.

L'any 1975 es proposa la creació d'un parc maritimoterrestre a Cabrera, que haurà de ser similar al que s'ha fet a Banyuls-sur-Mer. El 1976 participa en el *Libro rojo de comarcas de interés nacional amenazadas de destrucción*. Durant l'any 1978 es va fer una campanya per aturar la venda indiscriminada de garballó. A partir dels anys vuitanta i sobretot als noranta, l'adhesió de la SHNB a les campanyes de protecció del medi ambient és ja permanent. Testimoni d'això és la monumental monografia de la Societat *Història natural de l'arxipèlag de Cabrera* (1993) o la *Fauna endèmica de les Illes Balears* (1996).

El *Bolletí* és una peça clau dins l'entramat de la Societat. Quaranta-set volums es diu ràpid; són molts els autors i articles apareguts en aquestes pàgines. El que queda de tot això són els articles, que són recordats periòdicament en altres publicacions pel seu interès i

qualitat científica. En les seves pàgines han col·laborat més de tres-cents cinquanta autors de distintes nacionalitats i en distints idiomes.

Unes poques persones, els directors de publicacions precedents (i a les seves juntes de publicacions) i els autors, són els que fan possible que les pàgines del *Bolletí* es trobin plenes de contingut científic. Els directors de publicacions, Guillem Colom, Miquel Oliver, Miquel Duran, Guillem Mateu, Joan Cuerda, Lluís Pomar, Guillem Ramon i Joan J. Fornós, han dirigit i s'han cuidat al llarg del temps d'elaborar aquest *Bolletí*. Aquesta història, com és natural, ha anat evolucionant. La revista ha anat modernitzant-se igual que ho ha fet la Societat. Per les seves mans han passat prop de cinc-cents articles, dels quals aproximadament uns tres-cents cinquanta han estat acceptats per a la seva publicació. Això vol dir que hi ha una selecció científica rigorosa que es porta a terme gràcies a la col·laboració d'avaluadors especialitzats en cada matèria. Després de l'avaluació científica ve la tasca de donar la màxima divulgació a l'obra, que es fa des de la nostra Societat. Una fórmula directa és la via clàssica d'intercanvi científic amb altres organismes, institucions o societats semblants a la nostra. Gràcies a aquest intercanvi s'aconsegueix augmentar la Biblioteca, patrimoni fonamental de la Societat, ja que avui podem dir que és quaranta anys més rica. Però també es pot donar a conèixer el contingut (índex i resum dels articles) del nostre *Bolletí* a través de les bases de dades nacionals i internacionals, i així ho fa la nostra Societat.

Els autors són els veritables còmplices que la nostra revista surti, any rere any, des de fa quaranta-sis números. No obstant això, voldria destacar la tasca d'uns socis que han treballat en èpoques difícils sense l'ajuda de cap institució científica, amb el suport únicament de la seva feina contínua i il·lusió. Són molts els autors representatius que han fet que la nostra revista estigués plena de treballs amb un elevat contingut científic, i no voldria ésser injust fent referència a uns pocs, però no podem deixar de citar Guillem Colom, Lluís Gasull, Joan Cuerda, Andreu Muntaner o Joan Bauzà, tots persones que han dedicat un esforç extraordinari per a l'avanç de les ciències naturals de les nostres illes. Els seus treballs són actualment vigents i punt de referència per a qui es vulgui iniciar en l'estudi de la geologia, la malacologia, el Quaternari o els fòssils que es poden trobar a les Balears.

També, entre les pàgines del *Bolletí*, trobam articles que han estat citats en repetides ocasions al llarg del temps. Si n'hagués de triar un d'entre aquestes tres-centes aportacions, tal volta em decidiria pel treball del professor doctor Margalef (1976) (mort el 2004) sobre el paral·lelisme entre la vida en les coves i les grans profunditats marines.

A les pàgines del *Bolletí* també s'han descrit moltes noves espècies, essencialment de les Balears, però també de fora. Espècies mai conegudes i reflectides per primera vegada a les pàgines del *Bolletí*, com ara: *Trigla darderi* (Sanz, Bauzà, 1961); *Trochoidea ortizi*, *Trochoidea ortizi calderensis*, *Trochoidea frater muntaneri*, *Trochoidea frater pobrensis*, *Trochoidea claudinae* i *Trochoidea cuerdae* (Gasull, 1963); *Oestophora kuiperi* (Gasull, 1966); *Oxychilus mercadali* (Gasull, 1968); *Helicopsis altenai* (Gasull, 1972); *Helicella mariaae* (Gasull, 1972); *Pinus halepensis ceciliae* (Llorens, Llorens, 1972); *Lithobius piceus tabacaruui*, *Lithobius exarmatus mallorcanus*, *Lithobius dragani* i *Lithobius georgescui* (Negrea, Matic, 1973); *Orphanoiulus religiosus majoricensis* (Mauriès, Vicente, 1976); *Echinogammarus sicilianus monomerus* (Stock, 1977); *Caprella acanthifera pityusensis* (Isern, 1977); *Vitrea gasulli* (Riedel, Paul, 1977); *Mus spretus parvus* (Alcover, Gosálbez, Orsini, 1985); *Porcellio balearicus* (Cruz, Garcia, 1992); *Iberellus tanitianus* (Forés, Vilella, 1993); *Thoracochaeta erectiseta* i *Thoracochaeta palpebris* (Carles-Tolrà, 1994); *Scybalicus minoricensis*

(Vives, Vives, 1994); *Hydrelia mayoli* (Canzoneri, Rallo, 1996); *Dignomus kukalovae* (Bellés, 1996); *Ptinus espanyoli* (Bellés, 1997); *Cyclosa groppali* (Groppali *et al.*, 1998); *Parmena balearica* (Vives, 1998); *Erythraeus picaforticus* i *Grandjeanella ainae* (Haitlinger, 2002). Aquestes són referències obligades per al treball dels taxonomistes i per incorporar en les bases de dades de biodiversitat del nostre planeta.

Gràcies a l'intercanvi del *Bolletí* amb altres publicacions s'ha aconseguit una biblioteca amb prop de cent mil volums, la millor biblioteca naturalística de les Balears. Una altra de les fites que s'ha imposat la Societat és aconseguir una base de dades naturalística de primera magnitud. Actualment, es tenen fitxades prop de set mil referències bibliogràfiques sobre les Balears, referències que l'usuari de la Biblioteca pot consultar íntegrament. D'aquesta manera, fer una recerca per un autor, per un tema, per una espècie, per un municipi o localitat resulta molt senzill. Es fa un esforç per continuar aquesta tasca actualitzant la base de dades amb les noves referències que setmanalment arriben a la Biblioteca.

Durant aquest temps, la Societat, per la seva tasca envers la conservació i divulgació de la naturalesa, ha estat guardonada amb diversos premis: el Premi Ciutat de Palma (Ajuntament de Palma), el Premi Alzina 1998 (GOB), el Premi Francesc de Borja Moll 2000 (Obra Cultural Balear), el Premi Ramon Llull 2003 (Govern de les Illes Balears) i el darrer Premi Medi Ambient 2004 (Consell de Mallorca).

La Societat creix i es modernitza, el creixement ha implicat la compra d'un local propi on acollir llibres i col·leccions científiques. També la creació d'una pàgina web amb informació de la Societat (<<http://www.mallorcaweb.net/shnb>>) és una altra iniciativa que s'està construint.

El recorregut històric sobre les actes de la Societat és infinit i hom podria escriure planes i planes. Malgrat això, les actes només reflecteixen una part de la realitat i de ben segur que cada un dels socis en té una visió distinta. No obstant això, cinquanta anys són un bon grapat, ha passat de tot, i hem d'esperar que cinquanta anys més venguin i altres naturalistes es vegin reflectits, en defectes i virtuts, en les nostres actes, que documenten la nostra història.

Bibliografia

- ALCOVER, J. A.; GOSÁLBEZ, J.; ORSINI, Ph. (1985), «*Mus spretus parvus* n. ssp. (*Rodentia, Muridae*): un ratolí nan de l'illa d'Eivissa», *Bol. Soc. Hist. Nat. Balears*, 29, p. 5-17.
- ALCOVER, J. A.; BALLESTEROS, E.; FORNÓS J. J. (ed.) (1993), *Història natural de l'arxipèlag de Cabrera*, Madrid, Consell Superior d'Investigacions Científiques; Mallorca, Moll.
- BELLÉS, X. (1996), «El género *Dignomus* Wollaston (*Coleoptera, Ptinidae*)», *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears*, 39, p. 209-228.
- (1997), «Descripció de *Ptinus espanyoli* n. sp. (*Coleoptera, Ptinidae*) de Jamaica», *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears*, 40, p. 109-111.
- CANZONERI, S.; RALLO, G. (1996), «Nuove ricerche preliminari condotte nelle Isole di Maiorca e Minorca e descrizione di una nuova specie (*Diptera, Ephydriidae*)», *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears*, 39, p. 101-110.
- CARLES-TOLRÁ, M. (1994), «Two new species of *Thoracochaeta* Duda from the Isle of Ibiza (Balearic Islands) (*Diptera, Sphaeroceridae*)», *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears*, 37, p. 91-96.
- CRUZ, A.; GARCIA, Ll. (1992), «Una nueva especie de *Porcellio* Latreille, perteneciente al

- grupo ibérico (grupo *monticola*), en la isla de Mallorca: *P. balearicus* sp. nov. n. (*Isopoda, Oniscidea, Porcellionidae*)», *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears*, 35, p. 51-60.
- FORÉS, M.; VILELLA, M. (1993), «Una nueva especie de *Iberellus* Hesse, 1908 (*Pulmonata: Helicidae*) en la isla de Eivissa», *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears*, 36, p. 17-29.
- GASULL, L. (1963), «Algunos moluscos terrestres y de agua dulce de Baleares», *Bol. Soc. Hist. Nat. Balears*, 9, p. 3-80.
- (1966), «La insularidad de las islas Baleares desde el punto de vista de la malacología terrestre», *Bol. Soc. Hist. Nat. Balears*, 12, p. 149-156.
- (1968), «Descripción de una nueva especie de zonítido del sudeste ibérico *Oxychilus mercadali* n. sp.»», *Bol. Soc. Hist. Nat. Balears*, 14, p. 143-144.
- (1972), «Descripción de una nueva especie de *Helicella* de la provincia de Almería (*Gastropoda, Prosobranquia*)», *Bol. Soc. Hist. Nat. Balears*, 17, p. 143-144.
- GROPALI, R.; GUERCI, P.; PESARINI, C. (1998), «Appunti sui Ragni (*Arachnida, Araneae*) della costa orientale di Eivissa (Ibiza), con la descrizione di una nuova specie: *Cyclosa gropalii* Pesarini (*Araneidae*)», *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears*, 41, p. 63-74.
- HAITLINGER, R. (2002). «*Erythraeidae* and *Trombidiidae* (*Allothrombiinae*) (*Acari: Prostigmata*) from Mallorca Balearic Islands, with description of two new species», *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears*, 45, p. 191-197.
- ISERN, J. (1977), «Sobre la variabilidad de *Caprella acanthifera*», *Bol. Soc. Hist. Nat. Balears*, 22, p. 179-182.
- Libro rojo de comarcas de interés nacional amenazadas de destrucción* (1976). [Document no editat]
- Llibres d'actes de la Societat d'Història Natural de les Balears*. [Des del 1954 fins ara]
- LLORENS, A.; LLORENS, L. (1972), «Contribución al estudio de la flora balear», *Bol. Soc. Hist. Nat. Balears*, 17, p. 51-54.
- MARGALEF, R. (1976), «Paralelismo entre la vida de las cavernas y la de las grandes profundidades marinas», *Bol. Soc. Hist. Nat. Balears*, 21, p. 10-20.
- MAURIÈS, J. P.; VICENTE, M. C. (1976), «Miriápodos de Baleares. Descripción de un nuevo diplópodo cavernícola y catálogo de miriápodos señalados en Baleares», *Bol. Soc. Hist. Nat. Balears*, 21, p. 33-46.
- NEGREA, S.; MATIC, Z. (1973), «Chilopodes cavernicoles et endogés de l'île de Majorque. Mission biospéologique Costantin Dragan (1970-1971)», *Bol. Soc. Hist. Nat. Balears*, 18, p. 21-39.
- PONS, G. X.; PALMER, M. (1996), *Fauna endèmica de les illes Balears*, Palma de Mallorca, Institut d'Estudis Baleàrics.
- RIEDEL, A.; PAUL, C. R. C. (1977), «Eine neue *Vitrea* Art aus der Balearischen Insel Ibiza», *Bol. Soc. Hist. Nat. Balears*, 22, p. 54-60.
- SANZ, J.; BAUZÀ, J. (1961), «Contribuciones al conocimiento de la ictiología fósil de Mallorca», *Bol. Soc. Hist. Nat. Balears*, 7, p. 39-43.
- STOCK, J. H. (1977), «The non-marine gammarids on the Balearic Islands», *Bol. Soc. Hist. Nat. Balears*, 22, p. 17-47.
- VIVES, E. (1998), «Notas sobre longicornios iberobaleares (X). Una nueva especie balear del género *Parmena* Dejean, 1821 (*Coleoptera, Cerambycidae*)», *Bol. Soc. Hist. Nat. Balears*, 41, p. 27-33.
- VIVES, J.; VIVES, E. (1994), «Nuevos carábidos (*Coleoptera*) de las islas Baleares (2ª nota sobre carábidos ibéricos)», *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears*, 37, p. 181-186.

Figura 1. Excursió a les coves de Campanet (1948). Foto: Arxiu Andreu Muntaner.

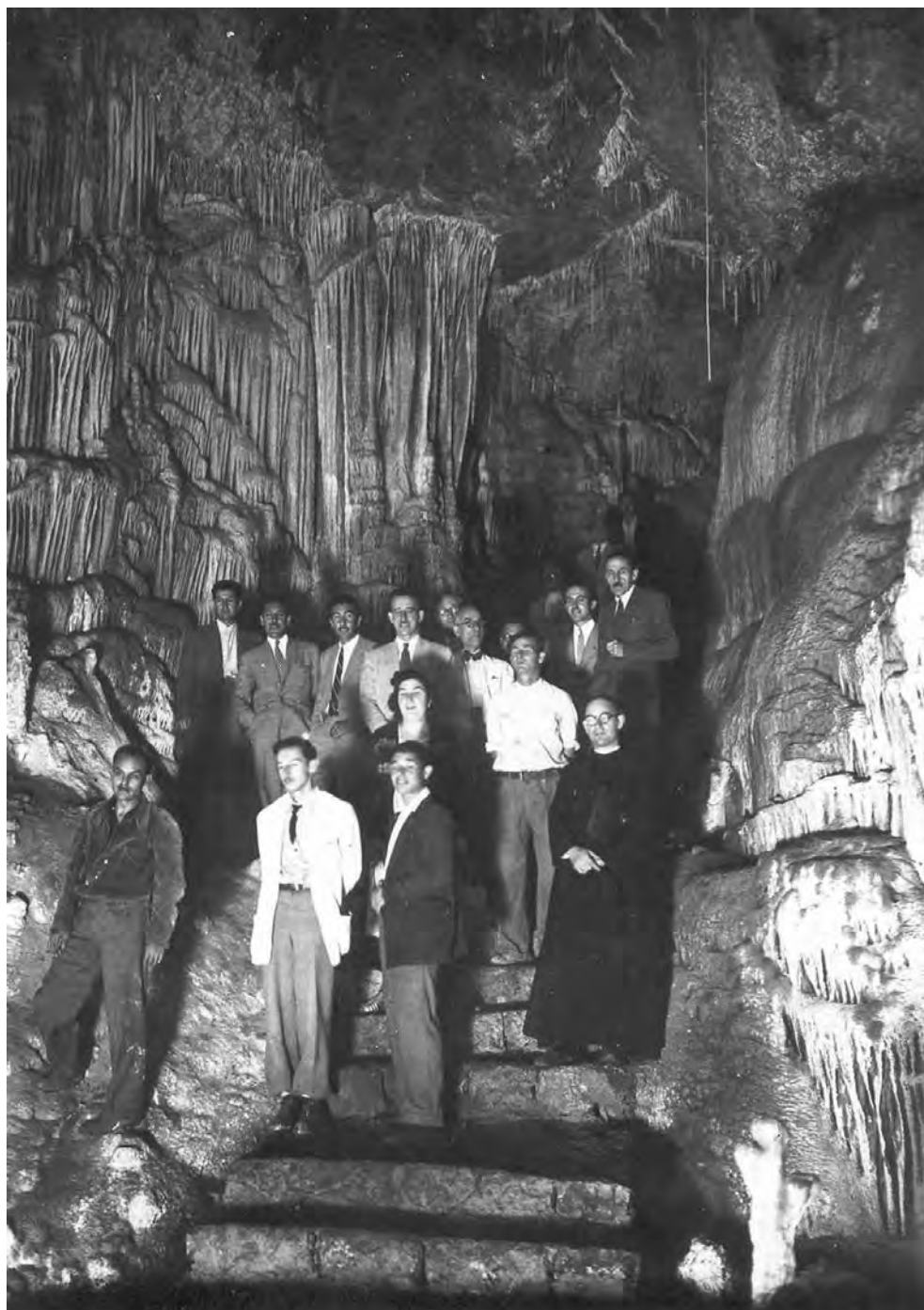

Figura 2. Excursió a les coves de Campanet (1948). Foto: Arxiu Andreu Muntaner.

Figura 3. Fallot i Andreu Muntaner a la recepció del castell de Bellver als congressistes de la Unió Internacional per a la Recerca del Quaternari (INQUA).
Foto: Arxiu Andreu Muntaner.

Figura 4. Visita de l'INQUA al Carnatge (Palma de Mallorca).
S'aprecien uns joves Joan Cuerda i Andreu Muntaner. Foto: Arxiu Andreu Muntaner.